

Botāniskais ceļvedis pa Dienvidaustrumlatviju

Šajā izdevumā Dienvidaustrumlatvijā iekļauts Daugavpils un Krāslavas rajons.

Latvijas Botāniķu biedrības un Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūta speciālistu 2006. un 2007. gadā veiktās floristiskās izpētes rezultāti kalpoja kā ierosmes avots šī botāniskā ceļveža izdošanai.

Fotoattēli un teksts:

Valda Baroniņa, Ainārs Auniņš, Pēteris Evarts-Bunders, Anita Namatēva, Nora Kabuce, Vija Kreile, Solvita Rūsiņa, Liene Salmiņa, Juris Soms, Uvis Suško, Egita Zviedre

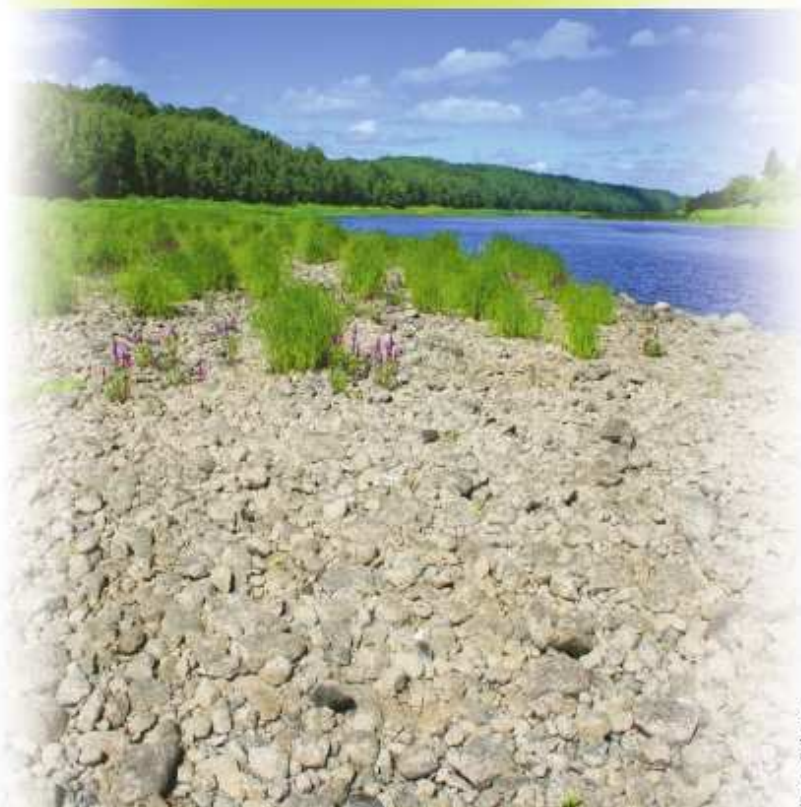
Dizains: Linda Langenfelde

Kartes sagatavotas izmantojot SIA Envirotech "GIS Latvija 2,0" datubāzi

Sadarbības partneri:

Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūts
Latvijas Botāniķu biedrība

Ceļvedis tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu

iespiests uz vidi draudzīga papīra,
vaks - Munkens Pure 240 g/m²,
iekšlapas - Munkens Pure 120 g/m²

Izdevējs ©Latvijas Dabas fonds, 2008
Iespiests SIA "Ielgavas tipogrāfija"

Foto: J. Soms

Labdien, cienījamais ceļotāj!

Mēs piedāvājam Tev paraudzīties uz Latgales un Sēlijas dabu ne tikai ar prieku un mīlestību par tās skaistumu, bet arī zināšanām! Ar "Botāniskā ceļveža pa Dienvidaustrumlatviju" palīdzību Tev ir iespēja skatīt Daugavpils un Krāslavas rajona pļavas, mežus, purvus un ezerus ar botāniķa acīm, ieraudzīt un iepazīt šai Latvijas daļai raksturīgās dabas vērtības. Šajā ceļvedī mēs piedāvājam Tev vienu no botāniski interesantākajiem un ainaviski skaistākajiem maršrutiem gar Daugavu, kuru izejot Tu varēsi baudīt ne tikai dabas, bet arī kultūrvēsturiskās vērtības!

Lai Tev jauks ceļojums!

Latvijas Dabas fonda un Daugavpils Universitātes botāniķi un ģeogrāfi
**Valda Baroniņa, Pēteris Evarts-Bunders, Vija Kreile, Solvita Rūsiņa, Liene Salmiņa,
Juris Soms, Uvis Suško**

Foto: V. Baroniņa

Ģeoloģija, klimats, augsnes

Daugavpils un Krāslavas rajonā, tāpat kā citviet Latvijā, visdziļāk – 680–850 m dziļumā – atrodas kristāliskais pamatklintājs. Tas sastāv no gneisiem, granītiem un citiem cietiem un izturīgiem kristāliskiem iežiem, kas zemes virspusē neatsedzas.

Kristālisko pamatklintāju pārklāj platformsega – vecuma, veidošanās apstākļu un iežu sastāva ziņā atšķirīgi nogulumieži. Platformsegas senāko, dziļāk novietoto daļu sauc par pamatiežiem. Visdziļāk esošie un vecākie pamatieži veidojušies, kad Daugavpils un Krāslavas rajonu, tāpat kā visu Latvijas teritoriju, klāja jūra un tajā simtiem miljonu gadu laikā uzkrājās nogulumi. Savukārt jaunākie pamatieži – smilšakmens un māls, kas veidojušies aptuveni pirms 400 miljoniem gadu, – Daugavpils un Krāslavas rajona teritorijā apskatāmi pat zemes virspusē zema ūdens līmeņa apstākļos atsevišķās vietās Daugavas ielejā.

Platformsegas augšējo daļu veido kvartāra ieži. Tie sāka veidoties pleistocēnā (leduslaikmetā) pirms aptuveni 800 tūkstošiem gadu, lielākā to daļa uzkrājusies leduslaikmeta beigās pirms 75 līdz 20 tūkstošiem gadu, taču tie turpina veidoties arī mūsdienās. Kvartāra nogulumi veido zemes virsu visā Daugavpils un Krāslavas rajona teritorijā, un galvenokārt tā ir morēna – mehāniski sajaucies smilšmāls, mālsmilts un smiltis ar oļiem un laukakmeņiem. Atsevišķās vietās sastopami bezakmens mālu, smilts un grants nogulumu.

Tā kā augsnes Daugavpils un Krāslavas rajonā veidojušās uz mālainiem un smilšainiem cilmiežiem, tad salīdzinājumā ar citiem Latvijas novadiem tās nav tik auglīgas. Augšņu izvietojumam ir mozaikveida raksturs – skujkoku mežos, it sevišķi Daugavas ielejā, plaši izplatītas ir stipri podzolētas augsnes, iekoptajos tīrumos – erodētas velēnu podzolaugsnes.

Lielākā daļa Krāslavas rajona teritorijas atrodas augstāk par 160–180 m v.j.l., Daugavpils rajonā zemes virsma novietota zemāk. Nozīmīgi reljefa objekti ir augstākie zemes virsas punkti – Egļu kalns (220,1 m v.j.l.) Daugavpils rajonā un Karaju kalns (272,2 m v.j.l.) Krāslavas rajonā, taču pats ievērojamākais dabas veidojums ir Daugavas senieleja starp Krāslavu un Naujēni. Šajā tecējuma posmā Daugava veido deviņus lielus lokus, upes ielejai ir vairākas terases, bet upes gultnē bieži sastopamas laukakmeņu krāces, kā arī laukakmeņu un smilts-grants saliņas.

Abu rajonu teritorija, tāpat kā visa Latvija, atrodas mēreni mitrajā atlantiski kontinentālajā klimata apgabalā. Tam ir raksturīga neliela temperatūru amplitūda gada laikā. Konkrētajā apvidū gaisa vidējā temperatūra janvārī ir $-6,6$ °C, bet jūlijā $+17,6$ °C. Valdošie rietumu vēji, kas nes mitrās atlantiskās gaisa masas, nosaka salīdzinoši lielu nokrišņu daudzumu, kas sasniedz 720–750 mm gadā.

Skats uz Daugavu no Ververu kraujas

Foto: J. Šoms

Alpu āboliņš

1

Foto: V. Baroniņa

Dienvidaustrumlatvijas augu valsts

Dienvidaustrumlatvija – viskontinentālākā un tajā pašā laikā vistālāk uz dienvidiem esošā Latvijas daļa, kurā ir piemēroti augšanas un klimatiskie apstākļi gan sugām, kas sastopamas galvenokārt uz dienvidiem no Latvijas, gan arī sugām, kas sastopamas pārsvarā uz austrumiem no mums. Tajā pašā laikā abu rajonu teritorijā ir vairāku Latvijas rietumdaļai raksturīgu augu sugu izolētas atradnes, piemēram, jūras najāda, dižā aslake un krāsu zeltlape. Daudzām retām un aizsargājamām ūdensaugu sugām šeit ir izplatības areāla robeža.

Augu sugu skaits šajā reģionā pārsniedz 1000 sugu, un tās pieder 108 dzimtām. Īpaši jāatzīmē Daugavas ieleja ar specifisku, lielo upju senlejam raksturīgu un daudzām retām augu sugām bagātu floru. Daugavas ielejā konstatētas 1113 augu sugas, no kurām

vairākām īpaši aizsargājamajām augu sugām – ārstniecības rūgtenei, cepurainajai neotiantei, Ruiša pūķgalvei, Alpu āboliņam, zirņveida dedestīnai un daudzām citām – Daugavas ieleja ir vienīgā vai arī bagātīgākā izplatības vieta valstī.

Ļoti savdabīga un retām adventīvām sugām bagāta ir Daugavpils pilsētas flora. Pilsēta izsenis ir bijis viens no svarīgākajiem dzelzceļa mezgliem Latvijā, šeit krustojas lielās tranzīta šosejas, savukārt ceļi un dzelzceļi kalpo kā vārti svešzemju sugu ienākšanai. Pilsētas teritorijā pavisam konstatētas 883 augu sugas, no kurām vairākas adventīvās sugas – šaubīgā radzene, zemā goba un baltā rezēda – Latvijā zināmas tikai Daugavpils pilsētā. Tajā pašā laikā Daugavpils pilsēta ir bagātākā atradne tādām retām vietējās floras sugām kā ausainā plaukšķene un zaļziedu plaukšķene.

2

🍃 Ārstniecības rūgtene

Foto: V. Baroniņa

3

Tatārijas plaukšķene

Foto: V. Baroniņa

4

- 🍃 - īpaši aizsargājama augu suga
- # - Latvijas Sarkanās grāmatas augu suga

Ezeri un upes

Daugavpils un Krāslavas rajoni ir ezeriem visbagātākie Latvijā. Abu rajonu teritorijā atrodas vairāk nekā 580 dabisku ezeru, no tiem 325 Krāslavas un 256 Daugavpils rajonā. Pateicoties ģeogrāfiskajiem apstākļiem, ezeri ir ļoti daudzveidīgi – līdzās lielajiem ir ļoti daudz mazu ezeriņu. Šeit atrodas arī pieci dziļākie Latvijas ezeri – Drīdzis (65,1 m), Garais ezers (56 m), Riču ezers (51,9 m), Gerāņimovas lldzs (46 m) un Ormijs (43 m).

Daugavpils un Krāslavas rajons floristiskā ziņā ir visbagātākais ezeru apvidus Latvijā. Te aug lielākā daļa Latvijā sastopamo īpaši aizsargājamo ūdensaugu sugu. Daudzām sugām šo rajonu ezeros ir bagātākās atradnes valstī.

Latgales un Sēlijas ezerus un to floru abos rajonos ilgstoši ietekmējusi cilvēka saimnieciskā darbība, lielākajai to daļai sateces baseini ir lauksaimnieciski apgūti. Vērtīgākie ezeri, kuros sastopamas retas un apdraudētas ūdensaugu sugas, atrodas mežainos un mazapgūtos apvidos, kā arī ūdensšķirtnēs. Ūdensšķirtņu ezeriem ir mazāki sateces baseini, līdz ar to arī antropogēnā ietekme tajos parasti bijusi mazāka, ļaujot saglabāties ievērojamai ūdens dzidrībai (no 2,5 līdz 6,0 m).

Savukārt no ezeru trofiskā stāvokļa, ūdens dzidrības, grunts sastāva, litorāla platuma un ezera lieluma ir atkarīgs, kādas augu sugas ezerā ir sastopamas. Visretāk Latvijā sastopami barības vielām nabadzīgi ezeri ar tiru, dzidru ūdeni un plašu smilšainu piekrasti, kas ir

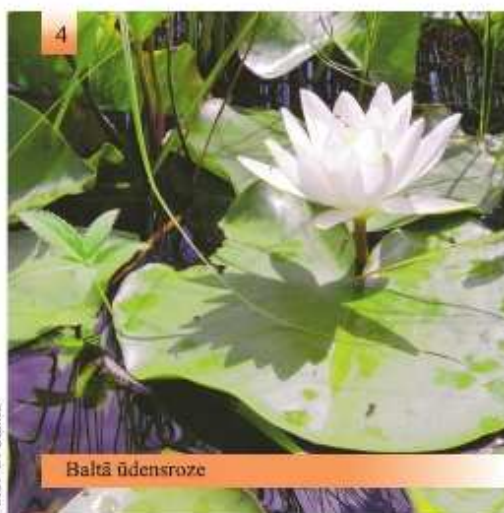

Foto: U. Suiķis

Baltā ūdensroze

Foto: U. Suiķis

Sīkā lēpe

Foto: U. Suiķis

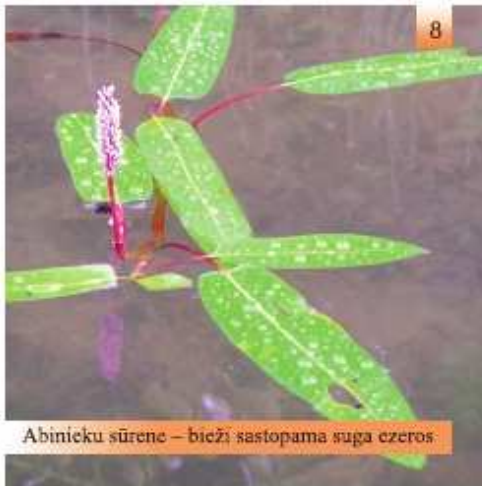
Litorāls – seklūdens daļa ezera piekrastē.

Mazais ūdensziņš un parastā spirodela

Foto: U. Suiško

Abinieku sūrene – bieži sastopama suga ezeros

Foto: U. Suiško

piemēroti daudzām retām un interesantām augu sugām, taču Daugavpils un Krāslavas rajonā šādi ezeri vēl ir saglabājušies. Savukārt mazu ezeriņu krastmalām ļoti raksturīgas ir slīkšņas ar vērtīgiem zāļu un pārejas purviem, kas bieži vien ieskauj tos no visām pusēm.

Atkarībā no tā, vai augu ziedošās daļas ir virs ūdens, peld vai ir pilnībā iegrimušas ūdenī, ezeros var izdalīt trīs veida augu joslas. Ezeros gar krastmalu parasti stiepjas skrajāka vai blīvāka virsūdens augu josla, aiz tās dažāda platuma peldaugu un iegremdēto augu josla.

Virsūdens augu joslā lielākoties dominē parastā niedre vai ezera meldrs, nereti arī uzpūstais grīslis vai upes kosa. Dažkārt audzes šajā joslā veido arī dižā ūdenszāle, smaržīgā kalme vai platlapu vilkvāļīte. Parasti virsūdens augu joslā sastopami arī iegremdētie ūdensaugi, pirmkārt dažādas glīvenes – visbiežāk spožā un skaujošā, nereti plakanā, Frīza, retāk zālainā glīvene. Tikpat bieži virsūdens augu joslā sastop arī dažādus peldaugus – visbiežāk dzelteno lēpi, sniegbalto ūdensrozi, balto ūdensrozi un peldošo glīveni. Ļoti reti virsūdens augu joslā sastop zālaino cirveni, ūdenspiparu sikeglīti, gludsporu ezereni, Dortmaņa lobeliju.

Raksturīgākie augi peldaugu joslā ir dzeltenā lēpe, peldošā glīvene, sniegbaltā ūdensroze, baltā ūdensroze, nereti arī abi-

Poguļankas upe – viena no ainaviskākajām Daugavpils rajona upēm

Foto: U. Suiško

nieku sūrene, mazos ezeriņos vai lielāku ezeru aizaugošos ličos – parastā mazlēpe, mazais ūdenszieds un parastā spirodela.

Iegremdēto augu joslā visbiežāk sastopama spožā glivene, skaujošā glivene, visgarā glivene, samērā bieži arī vārpainā daudzlape, iegrimusi raglape, parastā pūslene un parastais elsis, reti – mieturu hidrilla. Tikai nepiesārņotos un barības vielām nabadzīgos ezeros iegremdēto augu joslā sastopama rudens ūdenīte, vienzieda krastene, pamīšziedu daudzlape, lokanā najāda, jūras najāda, smalkā najāda un ūdens subulārija. Diezgan bieži ezeros sastopamas arī ūdenssūnas – visbiežāk parastā avotsūna un mīkstā sirpj-lape, dažkārt arī parastā dižsirpe un dažādas mieturajģu sugas – skarbā mieturite, pelēkā mieturite, trauslā mieturite un citas mieturites.

Arī upju ziņā Krāslavas un Daugavpils rajoni ir vieni no bagātākajiem Latvijā, kopumā šeit tek vairāk nekā 350 upju un strautu ar zināmiem nosaukumiem, no tiem 180 plūst cauri Krāslavas, bet 173 – Daugavpils rajonam. Cauri abiem rajoniem 139 km garumā plūst Daugava – lielākā Latvijas un viena no lielākajām Austrumeiropas upēm.

Upēs sastopama lielākā daļa ezeru ūdensaugu parastāko sugu. Salīdzinājumā ar ezeriem ūdensaugu bagātība te tomēr ir ievērojami mazāka, jo trūkst daudzo, ezeriem raksturīgo reto augu sugu. Tomēr upēs aug dažas augu sugas, kas savukārt nav raksturīgas ezeriem, piemēram, abinieku paķērsa un ūdens padille. Citas, īpaši Daugavai raksturīgas ūdensaugu sugas ir spožā glivene, skaujošā glivene, zālainā glivene, parastā bultene, parastais puķumeldrs, dzeltenā lēpe, upes kosa, adatu pameldrs, krastmalās – parastais miežubrālis un slaidais grislis. Mazākās upēs dažkārt sastopama smaržīgā kalme, dižā ūdenszāle, ezera meldrs, Kanādas elodeja, plakanā glivene, ežgalvītes, iegrimusi raglape, abinieku sūrene un vārpainā daudzlape. Lēni tekošās, purvainās upēs aug parastā niedre, bet ūdens virsmu klāj mazais ūdenszieds, trejdaivu ūdenszieds, parastā spirodela, sniegbaltā ūdensroze, baltā ūdensroze, parastā mazlēpe, peldošā glivene, mieturu daudzlape un parastais elsis.

Parastā pūslene ir Latvijā bieži sastopams augs – kukaiņēdājs

Foto: U. Sustiņo

9

Dubezera stāvie, mežainie krasti Pilskalnes Siguldinā

Foto: U. Sustiņo

Ieteicamais botāniskais maršruts

Botānisko ekskursiju ieteicams sākt ar Markovas izziņas taku, kas 1,6 km garumā vijas pa Putānu upītes ieleju. Te, ēnainās takas malās, var atrast ne vien visiem pazīstamo meža suņuburkšķi ar baltiem ziediem, bet arī tikai šajā Latvijas reģionā sastopamo spožo suņuburkšķi ar gaiši sārtiem ziediem. Tur, kur taka vijas cauri sausam priežu mežam, pavasarī var vērot Daugavas krastu raksturīgo iemītņieku – meža vizbuli. Tepat takas malā saauguši maziem kāpostņiem līdzīgi atvašu saulrietēņi. Kad izziņas taka izvijas Slutišķu paugurainajās pļavās, acīm paveras ziedoši raibs pļavas paklājs. Te atradīsim Dienvidaustrumlatvijas sausajām pļavām raksturīgas augu sugas – gan kalnu āboliņu un ārstniecības ancīti, pļavas dzirkstelīti un ziemeļu madaru, gan arī lielo dzelzeni, parasto zeltčadzi un mārsilu.

Pa ceļam pauguraino pļavu ietvertajā Slutišķu sādžā apskatāms brīvdabas muzejs, kurā var iepazīties ar tradicionālo vecticībnieku mājas iedzīvi.

Vecsticībnieku māja – muzejs

Foto: V. Baroniņa

Tiem, kam pēc Markovas takas apskates spēka vēl gana, ieteicams maršrutu turpināt gar Daugavas krastu, apskatot gan Slutišķu krauju, gan pretējā krastā esošo Ververu krauju. Te apskatāmas Daugavai tipiskās akmeņainās palienes ar tām raksturīgo veģētāciju – ložņu retējs, ziemeļu madara, vanagnadziņš un dažādas doņu sugas. Īpaši krāšņas Daugavas akmeņainās palienes ir ap Jāņiem, kad vietām lielās audzēs zied maurloki, šur tur atrodami Tatārijas plaukšķenes sikie, baltie

Meža vizbulis

10

Foto: N. Kabuce

Atvašu saulrietēnis

11

Foto: V. Baroniņa

Ārstniecības ancītis – raksturīga pļavu suga

Foto: V. Baroniņa

ziedi vai britu stāģes dzeltenie ziedu kurvīši. Grišjiem, miežubrājiem un skrajiem kārkliem aizaugušajās palienēs var atrast melnodzeni.

Stāvajās, mežainajās krasta nogāzēs vietām aug ārstniecības indaine un lielziedu uzpirkstīte. Ja vēlamies baudīt izcilo Daugavas ainavu no augšas, tad ceļu var turpināt arī pa Ververu loka mežu. Sausajā priežu mežā atradīsim gan tikai šim reģionam raksturīgo Alpu āboliņu un meža silpurenī, gan citviet Latvijā sastopamo plakanstaipekni, gada un

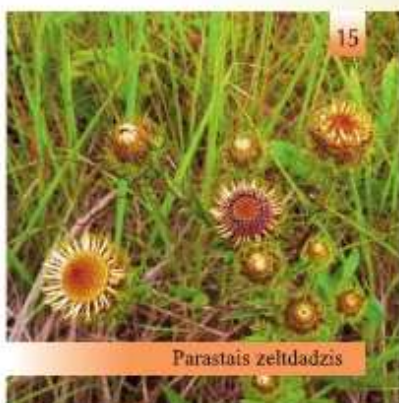
vālišu staipekni, kā arī ne tik bieži redzamo čemuru palēku.

Pa meža ceļiem cauri Ververu loka skaistajiem priežu mežiem botānisko ekskursiju var noslēgt pie Daugavpils-Krāslavas ceļa vai arī turpināt gar krastu līdz pat Vasargelišku skatu tornim. Tā kā ceļā var pāiet visa diena, naktsmājas ceļotāji atradīs dažus kilometrus tālāk, pašā Daugavas krastā esošajā kempingā "Ozianna".

Pļavas un ganības

Parastais zeltgadzis

Foto: S. Rucīņa

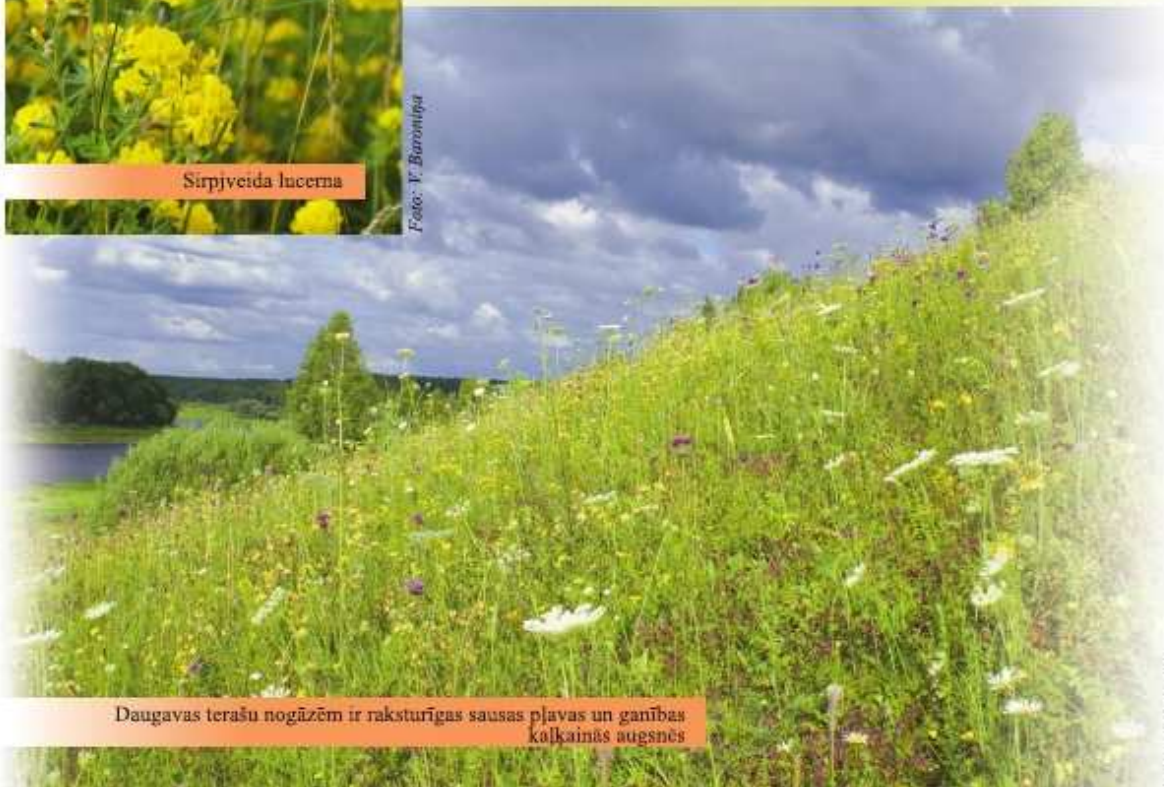
🌿 Krustlapu drudzene

Foto: V. Baroniņa

Sīrpveida lucerna

Foto: V. Baroniņa

Daugavas terašu nogāzēm ir raksturīgas sausas pļavas un ganības kalkainās augsnes

Foto: V. Baroniņa

Dabiskie zālāji Dienvidaustrumlatvijā aizņem pavisam nelielas platības – uz katriem 1000 ha vidēji ir tikai nedaudz vairāk par 1,5 ha dabisko zālāju, tomēr dabas daudzveidības un Dienvidaustrumlatvijai raksturīgo ainavu saglabāšanā to nozīme ir milzīga. Dabiskie zālāji nelieliem fragmentiem sastopami visā Dienvidaustrumlatvijā, tomēr visbiežāk tos var ieraudzīt Daugavas un tās pieteku ielejās. Neraugoties uz mazajām dabisko zālāju aizņemtajām platībām, to veģētācijas daudzveidība ir ļoti liela – sastopami gan sausi un mēreni mitri zālāji līdzienās vietās un uz pauguru nogāzēm, gan mitri un slapji zālāji starppauguru ieplakās un upju palienēs.

Salīdzinājumā ar pārējo Latviju izteikti kontinentālāks klimats nosaka to, ka vienas no reģionāli botāniski interesantākajām ir sausas pļavas un ganības kalķainās augsnes uz stāvām upju terašu nogāzēm, kā arī ārpus ielejām uz morēnas pauguriem. To raibais ziedu paklājs ar spilgti zilajām kamolaino pulkstenīšu un sārtajām dzirkstelīšu actiņām, violetajām lielo dzelzeņu ziedu galvām un plašajām raudeņu ziedkopām, zeltainajiem parastā zeltgadža kurvīšiem, ancīšu un sīrpveida lucernas ķekariem piešķir krāšņu akcentu jau tā izteiksmīgajai ainavai. Šādās pļavās sastopamas vairākas Latvijā retas sugas, kā kalnu rūgtdille, kalnu briežsakne un divmāju kaķpēdiņa, un īpaši aizsargājamas sugas, kā atvašu saulrietenis, krustlapu drudzene, naudiņu saulrozīte un ložņu cekuliņš.

Līdzīgas ir arī kalķainas smiltāju pļavas, tikai tās ir vēl sausākas un ar skrajāku veģētācijas segumu, tādēļ tajās patvērumu var rast daudzas augumā pavisam niecīgas augu sugas, tādas kā zilganā kelērija, raupjā auzene, dzeltenā salmene, atvašu saulrietenis, kalnu norgalvīte, mārsilu

smiltenīte, smiltāju tragantzīrnis, ausainā plaukšķene un ziemeļu vairodzene, ko auglīgākās un mitrākās augtēs ātri vien izkonkurē lielāki augi.

Pašā Daugavas krastā veidojas īpatnējas, Latvijā tikai Daugavas ielejai raksturīgas periodiski mitru, biežai nomīdīšanai pakļautu pļavu sabiedrības, kurās jau vasaras sākumā gaiši violetiem čemuriem bagātīgi zied mazākais savvaļas sīpols – maurloks un kopā ar to šādām akmeņainām palienēm raksturīgā britu staģe.

Līdzās sausajiem zālājiem kalķainās augsnēs ārpus upju ielejām samērā bieži sastopamas sugām bagātas pļavas un ganības mēreni mitrās augsnēs. Pēc sugu sastāva tās ir līdzīgas citām šāda tipa pļavām Latvijā. Raksturīgo brūno ainavu vasaras otrajā pusē tajās veido parastā smilga, parastā smaržzāle un parastais vizulis, ko tautā sauc arī par blusiņsmilgu. Biežāk un vairāk nekā citur Latvijā šādās ganībās aug parastā sekstaine.

Dvietes palienē Daugavpils rajona ziemeļrietumos ir iespēja izbaudīt palieņu pļavu plašumus. Vietām ir sajūta, ka pļavas sniedzas gandrīz līdz apvārsnim. Tās ir regulāri applūstošas palieņu pļavas, kurās var ieraudzīt tādas Latvijā ļoti retas un tādēļ aizsargājamas augu sugas kā Sibīrijas skalbi, jumstiņu gladiolu un mājīgo knīdiju. Šajās pļavās par biezo sienu vālu jāpateicas palu laikā upes atnestajam mēslojumam, kura dēļ lekni aug tādas graudzāles kā pļavas lapsaste un parastais miežubrālis.

Dabiskie zālāji – ziedaugiem bagātas dabiskās pļavas un ganības, kas ir ilgstoši un ekstensīvi apsaimniekotas ar tradicionālajām metodēm – pļaušanu un ganišanu.

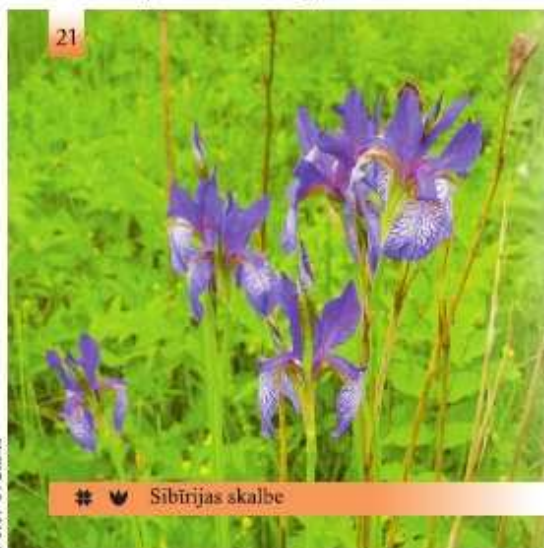
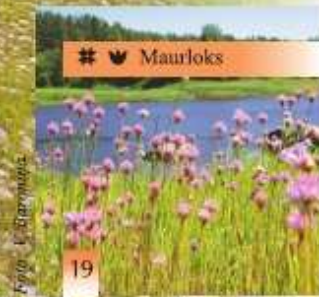

Foto: U. Sūčko

Foto: V. Baroniņa

Foto: V. Baroniņa

Purvi

Purvi šajā Latvijas daļā atrodami galvenokārt pie maziem ezeriņiem, kur, tiem aizaugot, var izveidoties gan zemie, gan pārejas purvi. Pārejas purvos pretstatā zāļu purviem ir izveidojies blīvs sfagnu sūnu paklājs. Daudzviet zem sfagnu paklāja ir ūdens un, ejot pa to, sūnu sega viegli ieliecas un šūpojas. Iesākumā varbūt šķiet, ka šeit aug tikai "zāle" un niedres, taču neļaujies apmānam! Zāļu un pārejas purvos starp niedrēm un grīšļiem aug tādas sugas kā purva vārnkāja, Alpu mazmeldrs, trejlapu puplaksis, šaurlapu spilve, upes kosa un purva rūgtdille, bet jūnijā uzmanīgāku vērotāju priecēs dažādas ziedošas orhidejas. Mazo ezeriņu sliktākās šajā reģionā biežāk nekā citviet var sastapt tādu Latvijā un Eiropā retu orhideju kā Lēzeļa lipari, bet sātās ziedu vāļītes pieder dažādu sugu dzegužpirkstītēm.

Viens no interesantākajiem purviem šajā reģionā ir Maļinovas purvs. Zāļu un pārejas purva mozaīku ar ciņiem un ieplakām papildina dažādie, uz ciņiem augošie kārkli – Lapzemes, ausainais un Latvijā reti sastopamais mellenāju kārkls. Mellenāju kārkls ir arktiskās tundras suga, kas Latvijā sastopams zāļu un pārejas purvos valsts austrumu daļā. Līdzīgi mellenāju kārklam, tikai Latvijas austrumu daļā

Alpu mazmeldrs

Foto: V. Baroniņa

sastop ziemeļu tundrai raksturīgo pundurbērzu, kas galvenokārt aug augstajos purvos.

Lai gan augstie purvi Latvijā ir bieži sastopami, šajā novadā to ir ļoti maz. Augstie purvi lielākoties arī ir augsti, jo kūdras veidošanās un uzkrāšanās procesu rezultātā tie paceļas virs blakusesošajām minerālaugsnēm pat vairākus metrus. Viens no lielākajiem neskartajiem augstajiem purviem šajā reģionā ir Baltmuižas purvs 1014 ha platībā. Te sārto sfagnu ciņi ar parasto virsi, makstaino spilvi, melno visteni un lāceni mijas ar dūkstu grīšļa un parastā baltmeldra ieplakām. Neatņemama augstā purva ainavas sastāvdaļa ir nelielas priedites, taču, ja to ir ļoti daudz un tās turpina augt arvien lielākas, visticamāk, purvu ir skārusi meliorācija vai daļa purva ir izmantota kūdras ieguvei.

Lēzeļa lipare

Foto: A. Alantiņš

Purva dzeguzene

Foto: V. Baroniņa

Trejlapu puplaksis

Foto: U. Svētko

Lielā dzērvene

Foto: L. Salmiņa

Dūkstu grīšļa un purva šeihcērijas ieplakas Baltmuižas purvī

Foto: L. Salmiņa

Meži

Meži Krāslavas un Daugavpils rajonā aizņem ap 34% teritorijas. Reģionam visraksturīgākie ir sausi priežu meži. Lielākie sauso priežu mežu masīvi atrodas dabas parkā "Daugavas loki" un Daugavpils apkārtnē. Lāna tipa mežos valdošā koku suga ir priede, bet kokaudzi veido arī bērzs. Šajos mežos nav izteikta krūmu un paaugas stāva, bet aug tikai atsevišķi kadiķi, ozoli un egles. Bez sikkrūmiem – viršiem, brūklenēm un mellenēm – ir visai daudz lakstaugu sugu, kas vasarā dara meža ainavu krāsainu un raibu, un tā ir meža zemene, kreimene, dziedniecības mugurene, asinssārtā gandrene, dzeltenā zeltgalvīte, niedru ciesa, mazais māršils, divmāju kaķpēdiņa, parastā smilga, aitu auzene, klinšu noraga, suņu vijolīte un pļavas nārbulis.

Sausos un skrajos priežu mežos sastopami arī reti un aizsargājami augi, kam vajadzīgs daudz gaismas un nedaudz kaļķainas augsnes, piemēram, meža silpurene, parastais plakanstaipeknis, Alpu āboliņš, Ruiša pūķgalve, piramidālais cekuliņš, cepurainā neotiante, briežsakne un šaurlapu lakacis. Damakšņa tipa mežos kokaudzi veido priede kopā ar bērzu un egli, ir izteikts krūmu stāvs – lazda, kārpainais segliņš, pilādzis un krūklis. Visbiežāk sastop ēncietīgus augus – zilo un balto vizbuliti, dzelteni zeltnātrīti, divlapu žagatiņu, nokareno pumpursmilgu un Eiropas septiņstāriti. Sūnu paklāju sausajos priežu mežos veido

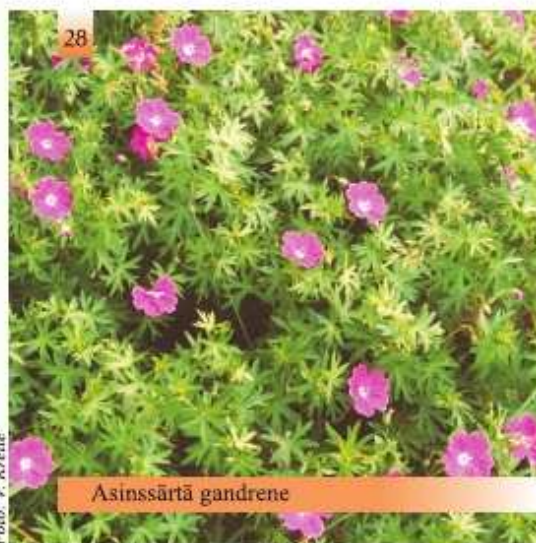

Foto: V. Kreiļe

Asinssārtā gandrene

Foto: E. Zviēdre

🐦 Šaurlapu lakacis

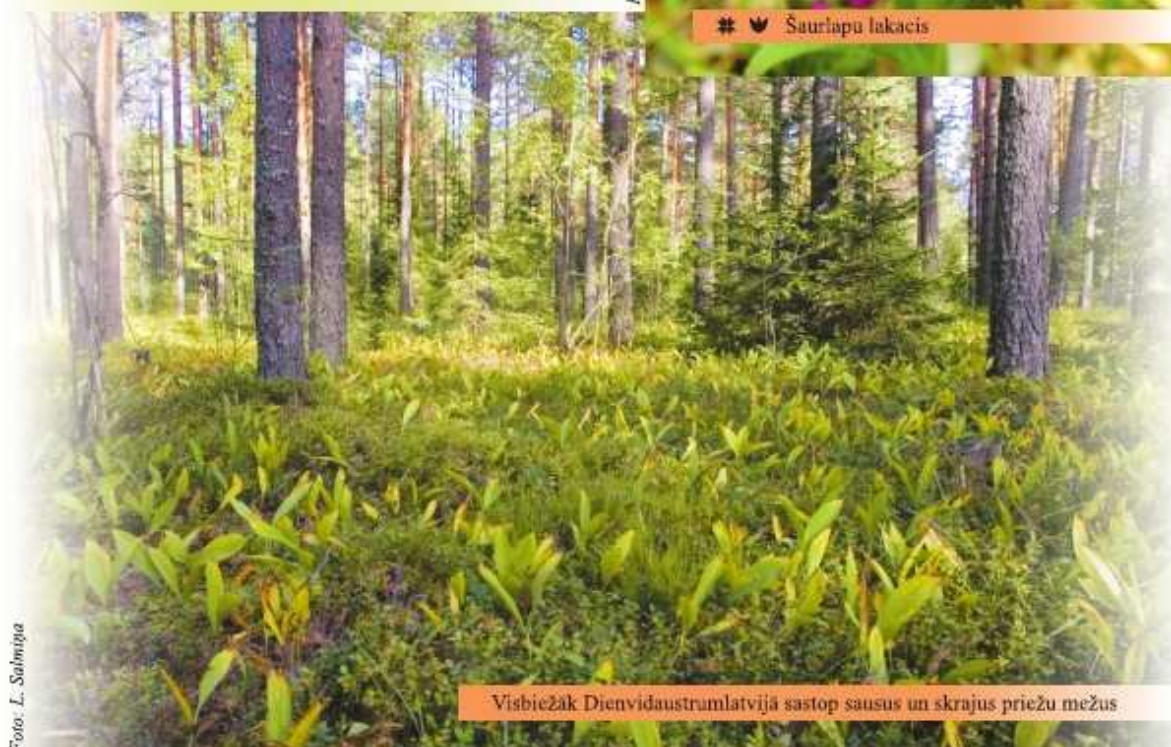

Foto: L. Salmiņa

Visbiežāk Dienvidaustrumlatvijā sastop sausus un skrajus priežu mežus

🌿 Meža silpūrene

30

Foto: V. Kreiļe

spīdīgā stāvaine, Šrēbera rūšaine un vijņainā divzobe.

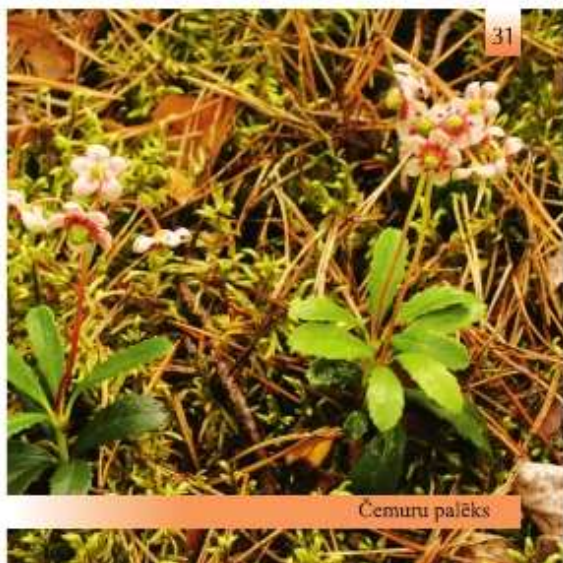
Priede spēj augt arī slapjās kūdras augsnēs. Vaboles, Gerlaka, Dūnakļa un Glušonkas purva malās, kā arī Dvietes apkārtnē ir priežu un bērzu purvāju un niedrāju joslas, kur sfagnu sūnās aug grīšļi, spilves, brūklenes, zilenes un vaivariņi.

Sausie bērzu un apšu meži izveidojušies gan uz lauksaimniecības zemēm, gan nocirsto egļu mežu vietā. Bērzu mežos veidojas egļu paauga, pamežā aug pilādzis un krūklis, bieži

sastopama ir meža avene, podagras gārša un meža zaķskābene. Apšu mežos Nicgales apkārtnē ir sastopami ēncietīgi platlapju mežu augi – smaržīgais miešķis, ārstniecības lakacis un dzeltenā zeltņātrīte, arī aizsargājami augi – villainā gundega un laksis.

Egļu–platlapju meži ar liepām, gobām un kļavām neskarti saglabājušies uz ezeru salām, nogāzēs un gravās. No retajiem augiem te aug villainā gundega, Šultesa madara, no sūnām – zaļā divzobe un smaržīgā zemessomenīte.

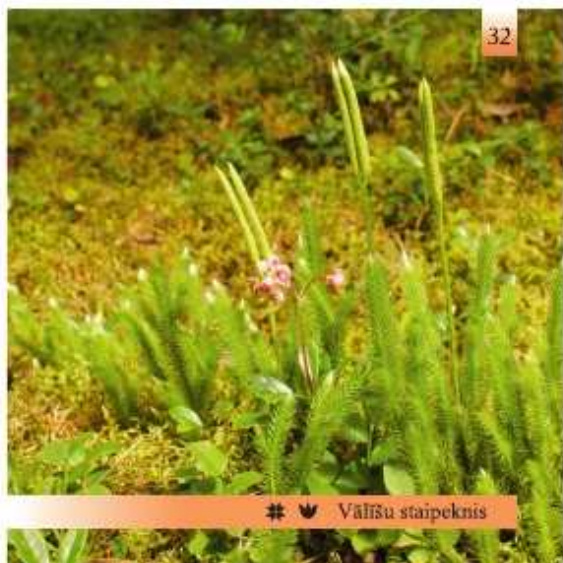
Melnalkšņu meži sastopami ezeru salu un

31

Čemuru palēks

Foto: V. Baroniņa

32

🌿 Vāļišu stāipeknis

Foto: V. Baroniņa

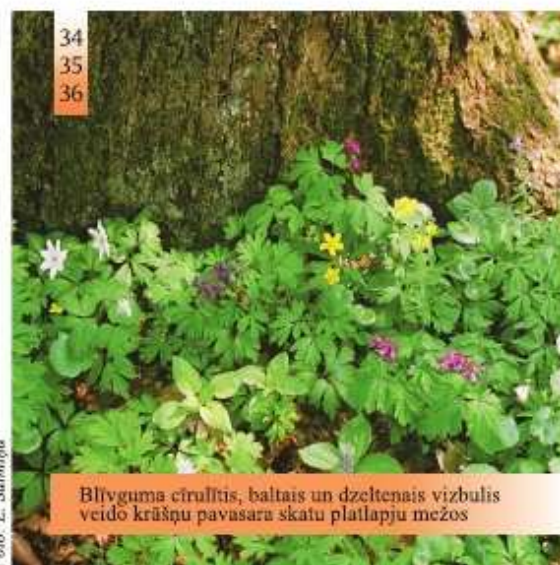
pussalu zemākajās daļās, kā arī citviet reljefa pazeminājumos. Slāpējās iepakās te aug ledzerkste, purva skalbe, grišļi, purvparde, bebrukārklīņš, pūslīšu grišlis un lielā nātre. Lielākas melnalkšņu dumbrāju platības ir dabas parkā "Silene" un Dvietes un Šķaunes apkārtnē.

Baltalkšņu meži izveidojušies bijušajās lauksaimniecības zemēs, īpaši Krāslavas rajona ezeru (Dagdas, Osvas un Sivera ezers) un mazo upju (Indrica) krastos.

Ošu meži nav raksturīgi reģionam, tomēr vietām tie sastopami Daugavpils rajona upju nogāzēs un gravās – Pilskalnes Siguldiņā un Naujenes gravā. Kopā ar osi aug kļava, liepa un goba. Šādas, platlapju kokiem apaugušas, dziļas upju sāngravas jo īpaši raksturīgas Daugavas abiem krastiem augšpus Daugavpils. Te, bagātīgos gāršas tipa mežos, bieži sastopamas pulkstenītes, dzeltenā zeltnātrīte, melnā ozolparde, pilsētas bitene, birtalu skarene un kārpainais segliņš.

Ozolu meži saglabājušies nedaudz – Ežezera krastos, Piedrujā un dabas liegumā "Raudas meži" un "Starinas mežs". Ozoli šeit aug kopā ar ošiem un liepām, savukārt pamežu veido lazda un pilādzis. Ozolu mežiem raksturīgi dažādi ēncietīgi lakstaugi, kā dzeltenā zeltnātrīte, podagras gārša un birtalu skarene.

Lāns, damaksnis, gārša, purvājs un niedrājs ir pieci no 23 meža augšanas apstākļu tipiem, ko izmanto mežu klasifikācijā Latvijas mežsaimniecībā.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

Dienvidaustrolatvija – Daugavpils un Krāslavas rajons – ir bagāta dabas vērtībām un izcilām ainavām. Tāpēc šeit izveidotas 48 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas: trīs aizsargājamo ainavu apvidi, septiņi dabas parki un 19 dabas liegumi, Rāznas nacionālais parks, te atrodas arī 18 valsts nozīmes dabas pieminekļi.

Ja esi īpaši aizsargājamajā dabas teritorijā

- Ievēro tās apmeklēšanas kārtību un noteiktos ierobežojumus!
- Izvairies apmeklēt retu dzīvnieku sugu atradnes, jo īpaši to vairošanās, ligzdošanas vai ziemošanas periodā!
- Jo klusāk uzvedīsies, jo vairāk redzēsi un dzirdēsi!
- Neplūc augus, daudzas teritorijas ir izveidotas, lai tos aizsargātu un saglabātu!
- Ugunsgruķu kurīni tikai šim nolūkam paredzētās vietās un ievēro ugunsdrošību!
- Atstāj atkritumus tiem paredzētās vietās!

🐦 Vīru dzegužpuķe

Foto: U. Sruķis

APZĪMĒJUMI:

- Nacionālais parks
- Dabas parks
- Aizsargājamo ainavu apvidus
- Dabas liegums

Labdien, cienijamais ceļotāj!..... 1
 Ģeoloģija, klimats, augsnes..... 2
 Floras izpēte Dienvidaustrumlatvijā..... 3
 Dienvidaustrumlatvijas augu valsts..... 4
 Ezeri un upes..... 5
 Ieteicamais botāniskais maršruts..... 8
 Pļavas un ganības..... 10
 Purvi..... 12
 Meži..... 13
 Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas..... 16

Labas ceļošanas prakse

■ Ceļo ar videi draudzīgiem transporta līdzekļiem – vilcienu, divriteni, laivu, postlu!

■ Nakšņošanai teltis izvēlies tūristiem labiekārtotas apmetņu vietas!

■ Centies izvēlēties vietējo iedzīvotāju ražotu produkciju – tādējādi Tu atbalstīsi vietējo uzņēmējdarbību!

■ Latgale ir izslavēta ar savu viesmīlību, bet cieni vietējo iedzīvotāju tradīcijas un paražas, tad būsī vienmēr laipni gaidīti!

KONTAKTINFORMĀCIJA

Tūrisms

Daugavpils novada tūrisma informācijas centrs
 Rīgas iela 22a, Daugavpils
 Tāl. 65422818
 www.visitdaugavpils.lv
 www.naujene.lv

Krāslavas rajona tūrisma informācijas centrs
 Brīvības iela 13, Krāslava
 Tāl. 65622201
 www.kraslava.lv

Reģiona floras izpēte

Daugavpils Universitātes Sistemātiskās bioloģijas institūts
 Vienības iela 13, Daugavpils
 Tāl. 65426719
 www.biology.lv

Informācija

Latvijas Dabas fonds
 Mazcenu aleja 3, Jaunmārupe
 Tāl. 67830999
 www.ldf.lv

- 1 - Alpu āboliņš *Trifolium alpestre*
- 2 - Ārstniecības rūgtene *Gratiola officinalis*
- 3 - Tatārijas plaušķene *Silene tatarica*
- 4 - Baltā ūdensroze *Nymphaea alba*
- 5 - Sīkā lēpe *Nuphar pumila*
- 6 - Mazais ūdensziņš *Lemna minor*
- 7 - Parastā spirodela *Spirodela polyrhiza*
- 8 - Abinieku sūrene *Polygonum amphibium*
- 9 - Parastā pūslene *Utricularia vulgaris*
- 10 - Meža vizbulis *Anemone sylvestris*
- 11 - Atvašu saulrietenis *Jovibarba globifera*
- 12 - Ārstniecības anētijs *Agrimonia eupatoria*
- 13 - Kalnu āboliņš *Trifolium montanum*
- 14 - Melnodzene *Cucubalus baccifer*
- 15 - Parastais zeltādzis *Carlina vulgaris*
- 16 - Krustlapu drudzene *Gentiana cruciata*
- 17 - Sirpjveida lucerna *Medicago falcata*
- 18 - Britu staģe *Inula britannica*
- 19 - Maurloks *Allium schoenoprasum*
- 20 - Ziemeļu madara *Galium boreale*
- 21 - Sibīrijas skalbe *Iris sibirica*
- 22 - Jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*
- 23 - Alpu mazmeldrs *Trichophorum alpinum*
- 24 - Lēzeļa lipare *Liparis loeselii*
- 25 - Purva dzeguzene *Epipactis palustris*
- 26 - Trejlapu puplāksis *Menyanthes trifoliata*
- 27 - Lielā dzērvene *Oxycoccus palustris*
- 28 - Asinssārtā gandrēne *Geranium sanguineum*
- 29 - Šaurlapu lakacis *Pulmonaria angustifolia*
- 30 - Meža silpurene *Pulsatilla patens*
- 31 - Čemuru palēks *Chimaphila umbellata*
- 32 - Vālišu staipeknis *Lycopodium clavatum*
- 33 - Purva skalbe *Iris pseudacorus*
- 34 - Blīvguma cīruļitis *Corydalis solida*
- 35 - Baltais vizbulis *Anemone nemorosa*
- 36 - Dzeltēnais vizbulis *Anemone ranunculoides*
- 37 - Vīru dzegužpuķe *Orchis mascula*
- 38 - Parastais vizulis *Briza media*

Uz priekšējā vāka:

Maurloks *Allium schoenoprasum*
 Lielziedu uzpirkstīte *Digitalis grandiflora*
 Meža silpurene *Pulsatilla patens*

Uz aizmugurējā vāka:

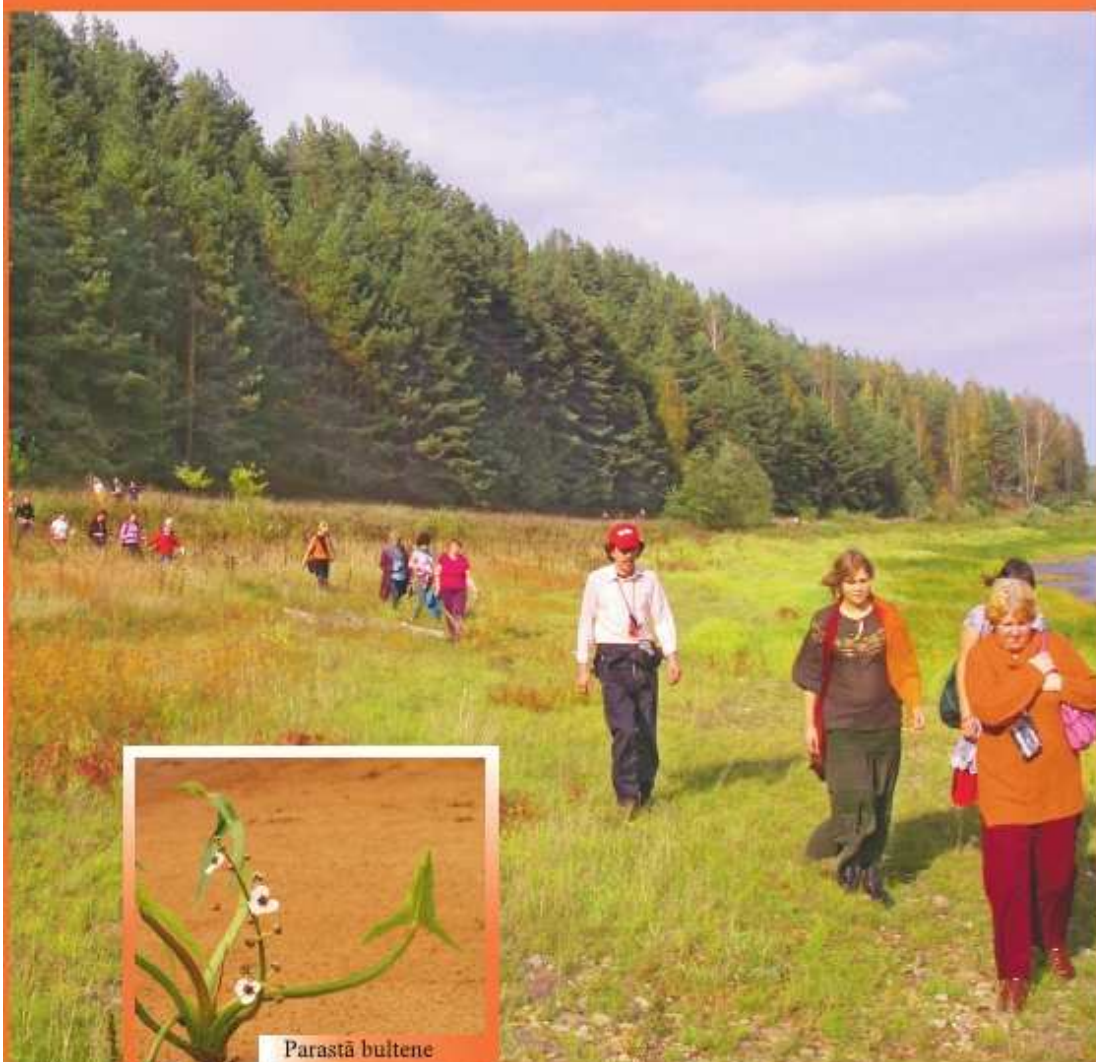
Parastā bultene *Sagittaria sagittifolia*
 Lielā dzelzene *Centaurea scabiosa*

Foto: S. Rūsiņa

Parastais vizulis – bieži sastopama suga mēreni mitrās pļāvās

Parastā bultene

Liela dzelzene